

A közérdek és az egyéni érdek viszonya a személyes adatok kezelése során

DR. ALEXIN ZOLTÁN

EGYETEMI ADJUNKTUS

2019. november

Bemutakozás

- okl. matematikus 1985. JATE, TTK
- PhD. Matematikatudomány 2003.
 - Természetes nyelvi problémák megoldása
- EuroSOCAP FP6, QRLT-2002-00771, szakértő, 2007.
 - Európai szabvány a bizalmasság megvalósítására az egészségügyben
- The European Privacy Institute, FP7 terv, tudományos tanácsadó
- Regionális Humán Orvosbiológiai Kutatásetikai Bizottság, tag, 2009.
- Tisztességes Adatkezelésért Egyesület, 2009. november 6.
- Európai Bizottság, új adatvédelmi rendelet konferencia, Brüsszel, 2010
- Szenzorhálózatok/Future-ICT.hu TÁMOP projektekben alprojekt vezető
- SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, belső adatvédelmi felelős
- COST IC1206, project WG4 leader, MC member, 2015
- VICTORIA, H2020 project, Privacy Advisory Board member, 2017

Jogi eljárások

Alkotmánybíróságon:

- Az OEP adatmegőrzési idejének megállapításáért (Ab. 1034/E/2005)
- Nem támogatott vények adatainak gyűjtése ellen (Ab. 29/2009. III. 21.)
- Az OEP korlátlan adatigénylésének lehetősége ellen (Ab. 53/B/2009)
- Az eü. adatok összekapcsolhatósága ellen (Ab. 728/B/2004)
- Bírói közreműködés nélkül bekövetkezett sérelemre hivatkozva indítani eljárást másodlagos adatvédelmi törvény ellen (Ab. 3110/2013. VI. 4.)

Sikertelen maradt:

- A szükségtelen kényszer üzemorvosi vizsgálat ellen, Ab. IV/2718/2012
- A beavatkozás nélküli kényszer orvosi kutatás ellen (EJEB), 129/B/2008
- Az OEP adatmegőrzési idejének csökkentéséért, Ab. IV/2702-14/12
- A kórházak, szakrendelők őrzési idejének csökkentéséért, Ab. 67/2011.
- Az orvosi titoktartás állami elismeréséért (Ab. IV/2689/2012)
- A jogorvoslat nélküli kényszer adatkezelés ellen (Ab. 753/2018)

Mi az a közérdek?

Polgári törvénykönyv

- 2013. évi V. törvény, hatályos 2014. március 15-től

- ▶ **1:1. § [A törvény hatálya]**

- E törvény a **mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint** szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.

- ▶ **1:3. § [A jóhiszeműség és tisztesség elve]**

- (1) A jogok gyakorlása és a kötelezettségek teljesítése során **a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni.**
 - (2) A jóhiszeműség és tisztesség követelményét sérti az is, akinek joggyakorlása szemben áll olyan korábbi magatartásával, amelyben a másik fél okkal bízhatott.

- ▶ **1:5. § [A joggal való visszaélés tilalma]**

- (1) **A törvény tiltja a joggal való visszaélést.**

- ▶ **1:6. § [Bírói út]**

- Az e törvényben biztosított **jogok érvényesítése** – ha törvény eltérően nem rendelkezik – **bírói útra tartozik.**

Az adatvédelem elvei

- Jogszerűség, tisztességesség, átláthatóság
- Előre meghatározott célból
- Adattakarékosság (szükségesség, arányosság)
- Pontosság és naprakészség
- Csak a szükséges ideig (korlátozott tárolhatóság)
- Integritás és bizalmas jelleg
- Elszámoltathatóság
- Jogorvoslat lehetősége

Hová jelent a magyar orvos?

- Daganatos betegségek szűrésének eredményét a megyei kormányhivatalnak
- **A lombik klinikák (TAJ-jal) a beültetések és a szülők egészségügyi adatait az ÁEEK-nak**
- Nyolc betegregiszternek 30 évig, kumulatív adatok, kiegészíti még a NEAK és a KSH (halálozási adatokkal)
- Fertőző betegségeket, oltásokat, szűrővizsgálatokat az ÁEEK-nak
- A születések és halálozások adatait a KSH-nak, NNK-nak és az ÁEEK-nak
- Egyes műtéten átesett személyek (Cataracta, Prostatata eltávolítás) az ÁEEK-nak
- A gyógyszer mellékhatásokat a OGYÉI-nek
- Egyes egyedi elszámolású ellátások esetén egy részletes adatlapot a NEAK-nak
- A műveke kezelés és CT/MR felvételek esetén részletes adatlapot az NEAK-nak
- Egyes betegségek előfordulásait TAJ-jal az EFI-nek (pl. HIV+)
- Védőoltásokat az Oltási Regiszternek
- Minden szűrővizsgálatot az Országos Szűrés Regiszternek
- Műtét utáni fertőzések adatait a OEK-nak
- **Társadalombiztosításnak elszámolási adatokat, és a felírt gyógyszereket, az elvégzett szűrővizsgálatok eredményét a NEAK-nak**
- **Minden egyes egészségügyi ellátás adatát, dokumentumát az EESZT-be (ÁEEK)**

Jelentési kötelezettség jellemzői

- Kötelező adatküldés
- Nincs előzetes tájékoztatás
- Nincs lehetőség tiltakozásra
- Nincs lehetőség bírósági jogorvoslatra
- Közvetlenül azonosítható személyek, egyértelmű azonosítás
- Az adatmegőrzés ideje 30-50 év, aránytalanul hosszú
- Nincs külső kontrol, ellenőrzési mechanizmus
- Az adatvédelem elveit nem tartják be (átláthatóság, adatminimalizálás, legkisebb korlátozás, csak a szükséges ideig, elszámoltathatóság)

Példák a közérdek elsőbbségére

- **A tiszta környezet, kémiai biztonság**
 - Ellenőrzés, bírság, büntetőjogi védelem, jogorvoslat
- **Épített környezet, élhető települések**
 - Engedélyezési eljárás, ellenőrzés, védelem, jogorvoslat
- **Közbiztonság a közterületeken**
 - Kamerák, rendőri jelenlét, büntetőjogi védelem, jogorvoslat
- **Legyen mindenki egészséges, személyes (szenzitív) adatok**
 - Majd száz jogszabály vonja el az önrendelkezési jogot, ellenőrzés nincs, büntető jogi védelem nincs, jogorvoslat nincs.

A magyar adatvédelmi törvény (GDPR előtt)

5. § (1) Személyes adat akkor kezelhető, ha

- a) ahhoz az érintett hozzájárul, vagy
- b) azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli (a továbbiakban: kötelező adatkezelés).

(2) Különleges adat a 6. §-ban meghatározott esetekben, valamint akkor kezelhető, ha

- a) az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul,
- b) a 3. § 3. pont a) alpontjában foglalt adatok esetében az törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés végrehajtásához szükséges, vagy azt az Alaptörvényben biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése érdekében vagy honvédelmi érdekből törvény elrendeli, vagy
- c) a 3. § 3. pont b) alpontjában [eü, bűnügyi adat] foglalt adatok esetében törvény közérdeken alapuló célból elrendeli.

Bipoláris magyar jogi szabályozás

- A jogi szabályozás kétpólusú [KSH, Majtényi L., 1990]
 - Hozzájárulás vs.
 - Kötelező adatkezelés
 - Életfontosságú érdek [ezt is törvény rendelte el]
 - Jogos érdek [2012-től], de csak akkor, ha a hozzájárulás nem szerezhető meg – GSV (Google Street View)

A kétpólusú szabályozásnak a hátrányai

- Nincs jogorvoslat
- Nem kell betartani az adatvédelem általános elveit
- Átláthatatlan adatkezelés
- Az alapvető jogok abúzus

Orvosi kutatás kényszerintézkedés alapon

Alkotmánybíróság 129/B/2008.

- Két lehetőség van: hozzájárulás vs. kötelező adatkezelés
 - Hozzájárulás = extra energiát, ezért marad a másik lehetőség
 - Hogy eleve szóba se kerüljön bármilyen vita – tájékoztatást sem kell adni, mert akkor az alanyok esetleg kifogásolnák a módszert.
-
- Az Ab. döntésében elutasította, hogy figyelembe vegye az EU Emberi Jogi Egyezményt, az Oviedói Egyezményt, a Helsinkii Nyilatkozatot
 - Vizsgálta, hogy közérdekű-e a cél, van-e valamilyen védelem (nem készíthető személyes azonosító adatokat tartalmazó másolat) – tehát ez így rendben van.

Egyéb alkotmánybíróági ügyek

Az orvosi vényekre kerüljön-e rá a TAJ?

- Az Ab. határozat megállapította, hogy az OEP olyan személyes adatokat is gyűjt, amelyek nem tartoznak a kompetenciájába (nem támogatott ellátások)
- Ezért megsemmisítette a rendeletet, amely **minden vényen** kötelezővé tette a TAJ feltüntetését.
- Az OEP/NEAK a mai napig szabotálja a végrehajtást, ma is gyűjti a nem támogatott vények adatait – semmit sem lehet ellene tenni, a NAIH nem ellenőriz.

Az EESZT

- Az állam létrehozott egy elektronikus adatbázist, amelyben minden magyar állampolgárról nyilvántartja a halál után öt évig:
 - Összes orvosi megjelenéseinek a listáját, vényeit, leleteit, ambuláns lapjait, műtéti jegyzőkönyveit, zárójelentéseit, képalkotó eljárással készült felvételeinek metaadatát és a beutalóit (utóbbit csak 5 évig).
- A feltöltött adatok esetében van DÖR (Digitális Önrendelkezés), de az orvos ezt bármikor felülbírálhatja és akkor **minden adathoz** hozzájut.
- A törvény úgy szól, hogy minden hozzáférést jóhiszeműnek kell tekinteni, ha az a DÖR-ben beállítottak szerint történt (ha a beteg nem tiltotta meg explicit módon a hozzáférést, akkor úgy járt).
- Eddig két Ab. Indítvány volt – egyiket sem vizsgálta meg érdemben az Ab., az Alapvető Jogok Biztosa és az Adatvédelmi Hatóság sem tett semmit a magánszféra védelme érdekében.

Közérdek és magánérdek I.

Emberi Jogok Európai Egyezménye (Európa Tanács, 1950)

▪ https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf

8. cikk

1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. ~~E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges~~

Közérdek és magánérdek II.

Egyezmény az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről (Európa Tanács, 1997)

- <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A0200006.TV>

2. cikk

- Az emberi lény érdeke és jóléte a társadalom vagy a tudomány pusztá érdekével szemben mindenkor elsőbbséget élvez.

Teremthető-e egyensúly a közérdek és magánérdek között?

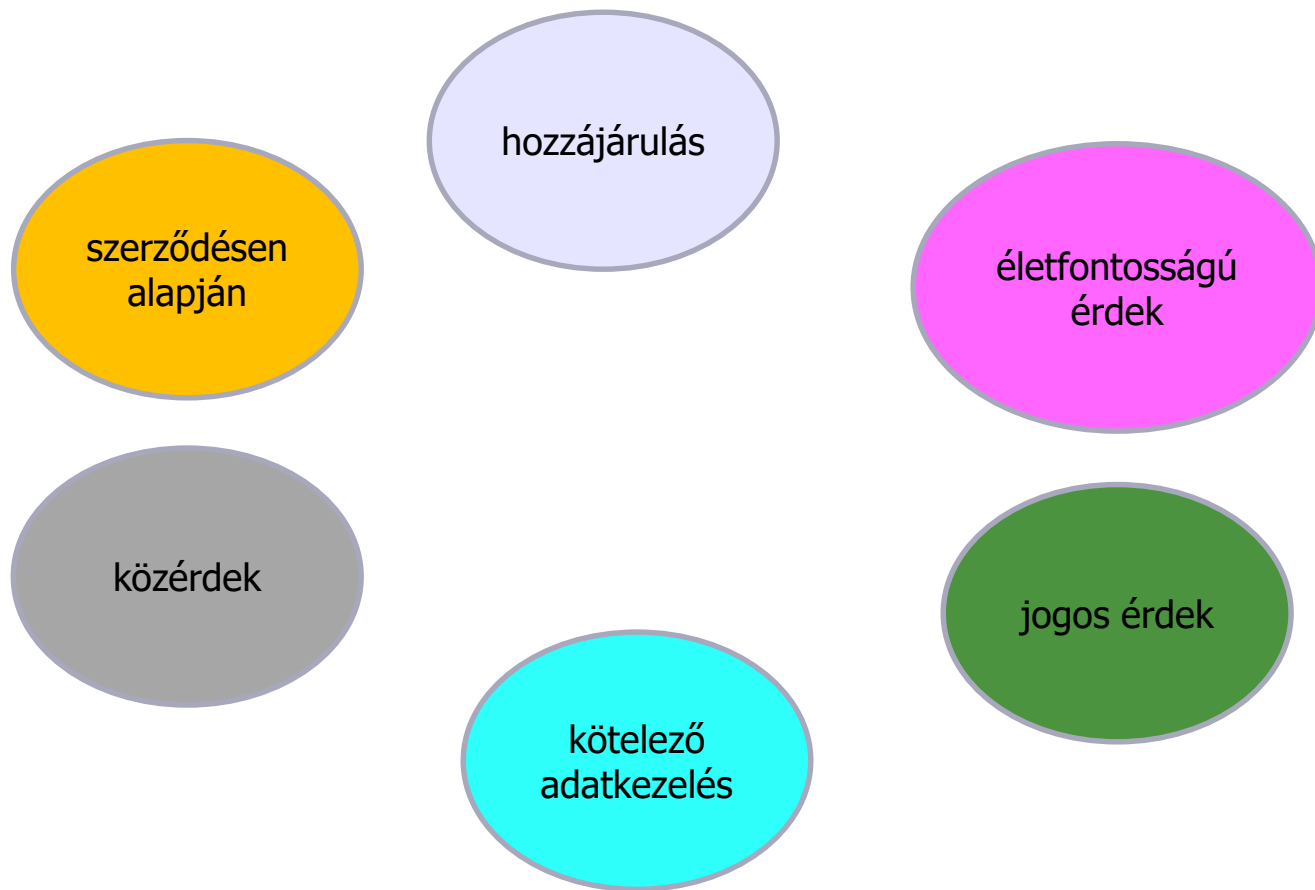
A nemzetközi egyezmények védik a magánszférát és ezért a magánérdeknek kellene előnyt élveznie.

Az egyensúly megteremtéséhez független ellenőrző és kiegyensúlyozó szervezetre **lenne** szükség.

Miként gondolkodik a GDPR a közérdekről?

A GDPR szabályozási elve

Ki hogyan használja a jogalapokat?

Adatkezelés	EU jogalap	Magyar jogalap
Társadalombiztosítás	Közérdek	Jogi kötelezettség
Népegészségügy	Közérdek	Jogi kötelezettség
Kutatás	Hozzájárulás, kivételesen közérdek	Jogi kötelezettség
Állami egészségügyben a minőségbiztosítás	Jogos érdek vagy közérdek	Jogi kötelezettség
Járványügyi intézkedés	Jogi kötelezettség	Jogi kötelezettség
EHR (EESZT)	Hozzájárulás vagy közérdek	Jogi kötelezettség

Közérdek vs. einstand?

Jogállamban a közérdekű feladatok esetén az államnak vannak elsőbbségi jogai, de ezek nem korlátlanok:

- Az egyének tiltakozhatnak, védekezhetnek és perelhetnek.

A bíróságon

GDPR 21. cikk

(1) Az érintett jogosult arra, hogy a saját helyzetével kapcsolatos okokból bármikor tiltakozzon személyes adatainak a 6. cikk (1) bekezdésének e) **[közérdeken]** vagy f) pontján **[jogos érdeken]** alapuló kezelése ellen, ideértve az említett rendelkezéseken alapuló profilalkotást is. Ebben az esetben az adatkezelő a személyes adatokat nem kezelheti tovább, **kivéve, ha az adatkezelő bizonyítja, hogy az adatkezelést olyan kényszerítő erejű jogos okok indokolják, amelyek elsőbbséget élveznek az érintett érdekeivel, jogaival és szabadságaival szemben,** vagy amelyek jogi igények előterjesztéséhez, érvényesítéséhez vagy védelméhez kapcsolódnak.

Mit tesz az adatvédelmi hatóság?

- Dr. Péterfalvi Attila, Dr. Révész Balázs, Dr. Buzás Péter (szerk.): Magyarázat a GDPR-ról, Wolters Kluver, 2018.

- Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság beszámolója 2018. évi tevékenységéről, 2019. márc. 30.
- NAIH/2018/6123/2/J állásfoglalás
- NAIH/2019/413/J állásfoglalás
- NAIH/2019/7055/2/J állásfoglalás arról, hogy az EESZT nem teljesíti az adatvédelem alapelveit.
- **A Kormány egyiket sem vette figyelembe.**

Mi történt a GDPR hatályba lépése óta?

- Jelentősen bővült a különböző, kényszerintézkedés alapú betegségregiszterek száma,
- A magánorvosok is kötelesek lesznek jelenteni a betegeikről,
- A NEAK (OEP) állományból 2012. november 1-től kezdve minden adatot átmentenek az EESZT-be,
- A kórházak kötelesek lesznek minden elektronikus dokumentumot utólag feltölteni 2012. november 1-től kezdve az EESZT-be,
- Az EESZT adatkezelője írásba adta, hogy nem tiltakozhatok a kutatási felhasználással szemben, mert az kényszerintézkedés
- A NEAK nem válaszolt a hozzá érkező tiltakozásomra,
- A NEAK nem ad felvilágosítást az általa végzett adatkezelésekről – arra hivatkozva, hogy az akadályozná a közérdekű szervezet működését.

Nemzetközi dokumentumok

- Provvedimento recante le prescrizioni relative al trattamento di categorie particolari di dati, ai sensi dell'art. 21, comma 1 del d.lgs. 10 agosto 2018 [tájékoztatás mindig kötelező, hozzájárulás vagy tiltakozni lehet]
- Deliberation n ° 2018-155 of May 3rd, 2018 approving the methodology of reference relating to the processing of personal data implemented in the framework of the researches not implying the presence of the Human Individual, Studies and Evaluations in the Field of Health (MR-004) NOR: CNIL1818709X [tájékoztatás mindig kötelező, tiltakozni lehet]
- Council of Europe: Draft Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems [tájékoztatás és hozzájárulás szükséges]
- European Commission: Draft Ethics Guidelines for Trustworthy AI [tájékoztatás kötelező, tiltakozni lehet]

Hivatkozások

- 1) Alexin, Z.: *Hungary's unorthodox approach to personal privacy*, Health and Technology, Special Issue on Privacy and Security of Medical Information, online version, DOI: 10.1007/s12553-017-0181-7, Vol.: **7**, No.: **4**, pp. 423-440, Springer Verlag (2017).
- 2) Alexin, Z.: *Does fair anonymization exist?*, International Review of Law, Computers and Technology, Vol. **28** No. **1**: pp. 21-44, DOI: 10.1080/13600869.2013.869909, Taylor & Francis Publishing (2014.)

<http://www.tisztessesagesadatkezeles.hu>

<https://edemokracia.magyarorszag.hu/forum/posts/list/600.page>

<https://www.facebook.com/groups/NagyTiltakozas/>

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZERETETTEL VÁRJUK
A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPÉNEK
TOVÁBBI PROGRAMJAIRA!

TUDOMANYUNNEP.HU
MTA.HU

